

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

*Спатару К.В., студент (гр. БЕ-51с, ФБТ КПП ім. Ігоря Сікорського);
Качинська Н.Ф., асистент (каф. ОППЦБ КПП ім. Ігоря Сікорського)*

Вступ. На сьогоднішній день охорона праці є одним із найважливіших питань у сфері трудової діяльності, якому приділяється увага науковців. Актуальність даної теми полягає у тому, що наразі в Україні існують не вирішені проблеми в галузі охорони праці. Ці проблеми охоплюють кожен ланку підприємств, організацій та виробництв, їх вивчення та аналіз мають значення для поліпшення умов праці та вдосконалення чинних методик.

Предметом дослідження є умови праці на підприємствах України, оцінка їх відповідності нормам. А також закони та нормативні документи, що забезпечують належні умови праці на теренах України. Розгляд вищезазначених питань буде проводитися з урахуванням вимог охорони праці.

Метою дослідження є окреслити основні проблеми охорони праці, аналізуючи роботи науковців у цій сфері.

Аналіз публікацій. Для забезпечення захисту працівника на державному рівні чинні такі закони: Конституція України, Закон України «Про охорону праці», Кодекс законів про працю (КЗпП), Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності». Автор статті [1] описує всі підводні камені інспектування у сфері охорони праці. У статті [2] аналізуються проблеми охорони праці в Україні. Висвітлюються економічні та соціальні позиції поліпшення умов та охорони праці, виділяються основні проблеми стану охорони праці та визначаються шляхи покращення в сучасних умовах господарювання.

В доповіді Федерації профспілок України [3] охарактеризовано рівні виробничого травматизму і професійної захворюваності, що є основними показниками стану охорони праці в тій чи іншій сфері економічної діяльності, регіоні і державі в цілому.

З наведеної літератури випливає, що сучасний стан охорони праці в Україні потребує детального розгляду та характеристики проблем у сфері.

Основні результати дослідження. Як було зазначено вище, проблеми охорони праці стосуються кожної ланки, включаючи законодавчу та виконавчу владу України. Вже на цьому етапі можна чітко визначити проблему, а саме дія інспекторів Держпраці регламентовані Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності». Зміст цього закону викладений у п. 4 ст. 5 «Планові заходи зі здійснення державного нагляду (контролю)»: «Органи державного нагляду (контролю) здійснюють планові заходи з державного нагляду (контролю) за умови письмового повідомлення суб'єкта господарювання про проведення планового заходу не пізніше як за десять днів до дня здійснення цього заходу» [4].

Як вважає Л. Скомаровська, даний закон дає можливість суб'єкту

господарювання оцінити стан охорони праці на виробництві до того, як інспектор проведе перевірку. Крім того, замаскувати всі недоліки, після чого державному інспектору залишається лише подивитися на рівень виконання власником чи роботодавцем Закону «Про охорону праці» [1]. Тобто даний закон створює «лазівку» для недобросовісних роботодавців. Об'єктивність такого нагляду є дуже сумнівною. Таким чином, нехтування безпекою працівників з боку керівництва не може бути покарано.

Окрім цього прорахунку на державному рівні, можна зазначити ще недостатнє фінансування заходів і засобів з охорони праці. А також недоліки державної політики у сфері охорони праці, що полягають у відсутності системи управління охороною праці в центральних і місцевих органах виконавчої влади, а також органах місцевого самоврядування; застарілості бази нормативних документів; низькій ефективності адміністративних заходів і юридичної відповідальності за порушення законодавства, що стосується охорони праці [5].

Можна з впевненістю сказати, що наявність низки недоліків в чинному законодавстві та державній політиці є однією з основних причин незадовільних умов праці та відносно високого рівня травматизму. Для поліпшення ситуації необхідно оновлення та вдосконалення системи стандартів, правових норм та вимог.

Проблем з охорони праці на будь-якому підприємстві можна визначити достатньо велику кількість. І для їх ліквідування, штрафів та призупинення виробництва замало. Ці методи не ефективні, адже керівник краще заплатить штраф, ніж буде займатися забезпеченням гідних умов праці для робітників. Що дає нам змогу зробити висновок щодо байдужості великої кількості роботодавців до охорони праці робітників.[6, с.13].

За думкою А. Скрипника основні виробничі фонди більшості підприємств зношені до 80 – 90%, тобто вони є ненадійним для роботи [7, с. 6]. Керівники не надають великого значення ремонту та обслуговуванню техніки, адже це економічно не вигідно. Але така поведінка є помилковою, так як несправна техніка стає причиною багатьох нещасних випадків [8, с. 14]. Потрібно розуміти, що життя та здоров'я людини є важливішими за економічні аспекти, а своєчасний огляд, ремонт та заміна обладнання є одними з найефективніших заходів запобігання травмуванню та смерті робітників.

Основним показником ефективності охорони праці в країні є рівень виробничого травматизму. Цей показник в Україні на фоні розвинених країн залишається досить високим. Щороку внаслідок нещасних випадків, професійних захворювань економіка України втрачає понад 1 млрд гривень. І, що найбільш прикро, ці втрати спричинені травмуванням понад 23-25 тисяч осіб, з яких 1200-1300 смертельно, більш ніж 7 тисячам робітників діагностують профзахворювання[2,с.223]. Коефіцієнт частоти травмування на 1000 працівників складає 1,3 – 1,4; коефіцієнт частоти травмування зі смертельним наслідком на 100000 працівників у 2009 р. становив 12,5, а до 2011 р. він збільшився до 13,0; коефіцієнт тяжкості травмування у 2009 р. в середньому по Україні складав 36,4 людино-днів на один нещасний випадок, у

2010 р. він збільшився до 36,5, а у 2011 р. – до 37,1 дня [5]. Окремі галузі промисловості мають значно вищий рівень травматизму зі смертельними наслідками, це агропромисловий комплекс, вугільна промисловість, будівництво та транспорт. Варто зазначити досить високий рівень травматизму зі смертельними наслідками у соціально-культурній сфері та торгівлі, який можна порівняти з станом травматизму на будівництві та транспорті. Також заслуговує стан охорони праці на малих підприємствах, адже рівень виробничого травматизму там значно вищий, ніж на підприємствах інших секторів економіки [2, с.223].

Ще однією, досить серйозною проблемою є згода працівників на неоптимальні, шкідливі та небезпечні умови праці. Тому основними проблемами в питанні забезпечення належними умовами праці є пасивність та необізнаність працівника. Реалізація та розробка заходів щодо охорони праці є пріоритетною, в першу чергу, для робітника, адже від цього залежить його здоров'я та життя [9, с 16]. Тому працівник має власними силами дбати про своє життя, і за необхідності вимагати у роботодавця забезпечення гідних умов праці.

В статті [5] надано інформацію щодо зайнятості працівників на підприємствах з умовами праці, що не відповідають гігієнічним вимогам – це 7,2 млн працівників (30% загального числа працівників), а на підприємствах деяких галузей (вугледобувні, гірничорудні, металургійні, металообробні, нафтодобувні тощо) – до 80% усіх робітників.

В Україні понад 4,8 млн працівників працюють без офіційного оформлення трудових відносин з роботодавцем, що повністю унеможливорює захист та страхування цих людей від нещасних випадків. Цей вид працевлаштування ніяким чином не контролюється державним наглядом, і не аналізується статистичним спостереженням [3].

Висновки. Основними проблемами у сфері охорони праці є недосконале законодавство; малозабезпеченість галузі нормативними документами; невиконання чинних вимог роботодавцями; нехтування працівниками власною безпекою; застарілі та несправні обладнання, машини, механізми; неефективність та невикористання засобів захисту працюючими; порушення правил охорони праці, режимів праці і відпочинку.

Література

1. Скоморовська Л. Підніжка для інспектора / Л. Скоморовська // Охорона праці. – 2008. – №2. – С. 32.
2. Л. В. Романів, І. Б. Бабух Охорона праці в Україні: проблеми, досвід, перспективи / Л. В. Романів, І. Б. Бабух // Соц.-ек. проблеми сучас. періоду України, 2014, Вип. 4, С. 222 – 228.
3. Травматизм на виробництві в Україні: національний профіль протягом 2009–2013 рр. : допов. Федерації профспілок України. – Режим доступу : <http://prombezpeka.com/2014/07/fpu-opry>.

4. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/877-16>.

5. Виноградов О. В. Охорона праці. Аналіз стану охорони праці в Україні / О. В. Виноградов // Статистика України. - 2011. - №3. - С. 31 - 35.

6. Головащенко О. Охорона праці необхідне повноцінне державне управління / О. Головащенко // Охорона праці. – 2008. – № 12. – С. 11 - 13.

7. Скрипник А. Власник і охорона праці / А. Скрипник // Охорона праці. – 2006. – №4. – С. 6-7.

8. Леус М. Як некероване зробити керованим / М. Леус // Охорона праці. – 2008. – № 12. – С. 14

9. Романчук А. Керівник підприємства: роль та завдання в охороні праці / А. Романчук // Охорона праці. – 2006. – № 12. – С. 16 - 18.